

In diesem Bande fehlen die Schriften Nr 39-41.

21. Sep. 1955.

Suchier.

Nr. 60.2.

25
PRORECTOR, CANCELLARIVS

ATQVE

SENATVS ACADEMIAE GEORGIAE
AVGVSTAE

AD NATALEM

CHRISTI,

*Principatumque, quem ille ante & post nati-
tatem suam gessit Esa. IX, 5. 6.*

DIGNE CELEBRANDVM MEDITANDVMQVE

CIVES UNIVERSOS

INVITANT ET HORTANTVR.

all.

G O T T I N G A E

APVD. A. VANDENHOECK, ACAD. TYPOGR.

PROFECTOR CANCELLARIUS
ATQUE
SENATUS ACADEMIAE GEORGIAE
AVCASTRI
AD MATRIM
CHRISTIANI

PROFESSORUM ACADEMIAE GEORGIAE
AVCASTRI
DIGNI CHERSANDVM MEDICANDVMQVE
CIVIS VNIVERSOS
INVITANT ET SOLICITANT

GOTTSCHEG
VANDERHOEF

Esaïam c. IX. 5. 6. non tantum de principatu Messiae post mortem ad dextram Dei eVecti (id enim interpretes Christiani non facile negant) sed *de principatu etiam ejusdem nondum nati* cecinisse, nunc demonstraturi, ante omnia significandum esse putamus, quid per principatum Messiae nondum nati intelligamus. Theocratia igitur ipsa, imo Christocrazia israelitico-judaica est, quam principatum Messiae nondum nati appellamus. Theocratiam quippe aliquam specialem inter Israelitas vere fuisse, recte passim docent theologo, quandoquidem ipse Deus Mosen misit principem & liberatorem Act. VII. 35. idemque partim ante constitutum tabernaculum, descendente columna nubis, & consistente in ostio tentorii, cum Mose locutus est Exod. XXXIII. 8-11. partim post constitutum tabernaculum, & habitationem suam in interiore illius loco, sancto sanctorum, super arca foederis in nube Levit. XVI. 2. Mose ad quaestiones propositas omni tempore respondit Exod. XXV. 22. perque urim & thumim speciatim de rebus politicis, pace ac bello, reges ducesque crudivit. Vnde etiam Deus populo israelitico reges ad consuetudinem aliarum gentium desideranti ipse eos constituit, ut suo populo praeessent i Sam. VIII. Quam vero theocratiam pariter fuisse Christocratiam, evidentissimum est. Non enim tantum Deus Mosen misit principem & liberatorem *per manum angeli*, qui Mose in rubo apparuerat, teste Stephano Act. VII. 35. sed, quod clare inde sequitur, per hunc etiam angelum Mose locutus est Exod. III. 2. sq. Cum vero iste angelus, (qui Exod. III. 4. vocabatur Jehova & Deus, & v. 6. seipsum vocabat Deum Abrahami, Isaaci & Jacobi, imo v. 10. sq. propria potestate Mosen sui populi vindicem constituebat, nomen suum esse perhibens Ehjeh ascher ehjeh v. 14. 15. ideoque non nisi a legatione sponte suscepta angelus dictus, quique populum suum in deserto legibus adstringebat, juvabatque Act. VII. 38. Es. LXIII. 9. 10.) *Christus* esset teste Paulo i Cor. X. 9; uti-

utique etiam Christus fuit, qui israelem renitenti Pharaoni extorsit, ex Aegypto per mare rubrum eduxit, expulsisque cananaeis in promissam terram ceu *Princeps ille super exercitu Domini* Jos. V. 13. 14. 15. fortiter introduxit. Quid? quod ipse Deus, hanc Christocratiam agnoscens, Hof. I. 7. pronuncia- vit, se Judam liberaturum esse per Jehovam Deum suum. Ejusmodi autem Christocratia in causa fuit, quod prisca vates Messiam nondum natum ceu principem Judae celebrarint. Bileamus v. g. regi Balako Num. XXIV. causam exponens, quare populus israeliticus ab hostibus suis opprimi nequeat, hanc profert, quod sceptrum ex israele aliquando oriturum sit v. 17. Hoc sceptrum, uti ipse Bileamus nos instruit v. 9. erat semen Abrahamo Gen. XII. 3. promissum, atque Schilo ex Juda oriturus Gen. XLIX. 10. siquidem ad Schilonis nati- vitatem usque distincta tribus & politia unius Judae conser- vanda erat. Propter illam quoque Christocratiam David fi- lium suum Messiam salutavit Dominum suum Ps. CX. 1. atque Esaias terram judaicam Immanuelis nondum nati esse adfir- mavit c. VIII. 8. quam defendat quoque v. 10. Hinc Daniel quoque Michaellem, populi sui principem, judaeorum capti- vorum causam strenue acturum esse, indicat c. X. XII. quem autem Michaellem esse Messiam, nulli dubitamus. Quanta etiam commoda Judaei ex babilonia reduces propter princi- patum angeli Domini five Messiae, etiamsi nondum nati, ob- tinuerint, historia mundi cum vaticinationibus Haggaei c. II. 6. ff. & Zachariae c. I. II. III. comparata illustrat.

De hoc igitur *Messiae nondum nati principatu* accipimus verba Esaias c. IX. 5. וְתָרִי הַמְּשִׁיחַ עַל שִׁכְמוֹ & principatus ejus fuit su- per humerum ejus. Primum quidem sine haesitatione hic supponimus, totum illud, quod l. c. legitur, & de quo mox plura dicemus, oraculum de puero nato, filioque dato, ad- mirabili, consiliario, Deo forti, patre aeternitatis & principe pacis

pacis non de Hiskia, sed solo Messia agere. Ineptiunt enim judaei recentiores, quando vatem sic loquentem introducunt: & vocavit Jehova, qui est admirabilis, consiliarius, Deus fortis, pater aeternitatis, nomen pueri, (Hiskiae) princeps pacis. Namque adversantur istis accentus (quod norunt horum periti) naturalis constructionis usus (secundum quem verbis, & vocavit nomen ejus, non subjicitur nomen vocantis, sed vocati, uti ex inductione omnium scripturae locorum liquet, demonstrante *Gusserio* contra R. Jsaak Chiffuk emunah) & auctoritas chaldaei interpretis, veterumque judaeorum, qui omnia haec nomina Messiae vindicant apud *Raimundum Martini* in pugione fidei P. III. p. 743. Quin singula vatis verba illam petulantiam judaicam castigant. Neque enim Hiskias, neque regnum ejus verbis prophetae ullo pacto conciliari potest. Hiskias, prout in primis *Es. XXXIX.* pingitur, nec admirabilis, nec consiliarius, multo minus Deus fortis, pater aeternitatis & princeps pacis appellari poterat. Regnum etiam Hiskiae non amplificandum, sed mox finiendum erat. Unde perstat, *Esaïam*, oraculum suum de filio admirabili ex foederali promissione divina *Davidi* 2 *Sam. VII. 12-16.* facta aperte repetentem, nequaquam Hiskiam, sed justum potius *Davidis* germen, cujus nativitas teste *Jeremia c. XXIII. 5.* post Hiskiae mortem adhuc futura erat, cecinisse.

Deinde nunc contextus antecedens nos adducit, ut credamus, verba: & principatus ejus fuit super humerum ejus, designare principatum Messiae nondum nati. *Esaïam c. VII. 14.* Immanuel Messiam, non filium sive prophetae ipsius, sive regis cecinisse apparet, quia Immanuel ille, licet nondum natus, Dominus terrae judaeicae *c. VIII. 8.* & potentissimus defensor erat *v. 10.* Inventu quidem difficile non est, quomodo Messiae licet post aliquot demum secula nascituri confirmata ab *Esaïa* nativitas domum davidicam a metu excidii liberaverit,

rit, cum constet, illam ex Gen. XLIX. 10. cognovisse, distinctam tribum & politiam a Juda prius recessuram non esse, quam Schilo veniat. Neque mirum adeo, quod Vates ex ista de Messia immanuele nascituro vaticinatione (c. VII. 14.) promissionem de auxilio Immanuelis licet nondum nati contra assyrios c. VIII. 10. repetat. Hortatur porro populum, qui foederibus hominum nimium tribuebat, ut omnem fiduciam suam in unum illum Immanuelem collocet, qui credentibus petra offensionis foret. Quod ipsum sane aliquando eventurum dicit utriusque domui Israel, & civibus hierosolymitanis v. 14. 15. Quoniam autem hoc iudicium non tantum plus quam 700 annis post exercendum erat, sed captum etiam iudaicum prorsus superabat, mandat Deus prophetae, ut obfignet istam praedictionem v. 16. Propter consternatum autem Prophetam ipse Immanuel prodibat (nam Propheta hunc ceu praesentem jam compellaverat v. 8. & hic Prophetam v. 11. i. jam instruxerat) in haec verba v. 17. 18. locutus: confido in Domino &c. (non obstante futura illa utriusque domus & hierosolymitanorum occaecatione, conf. Es. XLIX. 1. f.) ecce ego & liberi, quos dedit mihi Dominus, quamvis hi prodigii instar inter suos sint. Nihilominus, quod Dominus illo procul adhuc futuro tempore severissimum illud iudicium in populo suo, confisuro hominibus, & inprimis pseudodoctoribus suis (α) executurus sit, confirmatur v. 19. 22. Ne autem tam clara curiae caelestis sententia contra utramque domum Israel, civesque hierosolymitanos aliquando exequenda v. 14. 22. a Juda ex praepostero sui amore tanquam ad se speciatim non pertinens negligatur, & de solis quibusdam ephraimitis dicta

(α) Hieronymus docet, Nazarenos jam tum perspexisse, hariolos apud Esaiam c. VIII. 20. esse phariseos tempore Christi. Quam antiquam interpretationem formis loquendi esaiianis convenientem esse, demonstravit Vitringa.

dicta credatur; Esaias intervenit v. 23-c. IX. 6. Pseudermenia videlicet ejusmodi ingenio judaico admodum facilis erat. In antecedentibus enim (c. VIII. 10.) *uni* Judae efficax Immanuelis c. VII. promissi praesentia assignata erat. Etiam si autem deinceps v. 14. 15. severissimum judicium utriusque domui, & civibus speciatim hierosolymitanis praenuntiatum erat; tamen pro more hominum judaei ea, quae placebant, sibi quaeque solis promissa erant, nimis extendisse, ingrata vero, licet ad utramque domum pertinentia a se aliena putasse videntur. Quare vates duplici *Ἰουδαίῃ* judaicae obviam iturus, declarat, partim quod terra Zabulon & Naphthali, etsi haec prae reliquis terrae ephraimiticae incolis semper vexata, & adhuc vexanda sit, neutiquam tamen horridum illud occaecationis judicium, de quo v. 14. 22. sermo fuerat, sine Juda expertura sit, partim quod illa terra Zabulon & Naphthali adeo non excludenda sit a spiritualibus Immanuelis beneficiis, ut potius iste, ceu lux illa magna inter galilaeos praecipue versaturus, perque doctrinam suam spirituales terrae illius tenebras dissipaturus sit, quandoquidem nobis i. e. utriusque domui, non soli tribui Judae Immanuel nasciturus sit c. VIII. 23-IX. 6. Quam sine arte quaesitam connexionem si attendissent interpretes; comma 23. illud tanta ipsis crux non fuisset. Nos, qui una cum aliis v. 23. pro initio capitis IX. malum habere, quam pro fine capitis VIII., totam illam pericopam a c. VIII. 23-c. IX. 6. sic circumscribimus: Hanc ipsam ob causam, *quia non caligo* (spiritualis quippe illa occaecatio utriusque domus & poena gravissima v. 14. 15. 19. f.) *ei* (illi uni populo erit, eveniet) *cui angustia* (corporalis fuit, quam terra zabulon & Naphthali prae aliis illius terrae incolis perpeti solebat); hinc, *sicut tempore priore vilem fecit* (Deus) *terram zabulon & terram Naphthali*; (non enim tantum in bello cum Tiglatpallassare, sed in omnibus etiam bellis, quae Ephraimitae

tae

tae cum syris & hostibus aqvilonaribus gesserant, hi ipsi tetrae ephraimiticae incolae praes reliquis, & primi quidem affligebantur) ita tempore posteriore eam honorabis, scilicet viam maris, (eam ipsam regionem, quae est versus mare sive lacum Genesareth) *terram Jordanis, galilaeam gentium*. Hinc etiam (c. IX. 1.) *Et tunc hic ipse populus (praes aliis olim vexatus) qui in tenebris sedet, videbit lucem magnam,* (non tam corporalem, quam spirituales, uti ex contextu antecedente & consequente liquet) *incolis terrae umbrae mortis lux splendebit: (v. 2.) amplificanda (sub illud tempus) erit haec gens, (etiam si) non magnam laetitiam (corporalem) interea expectandam habebit: (vid. 1 Reg. XV, 29. ubi afflictio quaedam terrae Zabulon & Naphtali mox post editum ab Esaias oraculum nostrum nata est, quam tamen plures secutae sunt) laetabuntur (tamen spirituales gaudio ob lucem spirituales sibi exortam v. 1.) coram re veluti laetitia in messe, quemadmodum gaudent, ubi dividunt spolia (materiam saltem spiritualis laetitiae uberrimam galilaei habebunt: imo habuerunt quocumque, Luc. XIII. 17.) (v. 3.) nam jugam bajulacionis ejus, & baculum humeri ejus, virgam exactoris ejus conteres ut in die Midian, (scilicet e. quod Deus in corporali Judae liberatione a Sennacheribo praestitit, vid. Es. X. 24-27: idem longe excellentiore, & spirituali quidem ratione praestabit illi toties vexato populo tempore lucis magnae imitaturae, pariter ad exemplum liberationis olim a Gideone impetratae, a quo solo Deo absque ope humana procuratae (v. 4.) quia omnis*

(³) Judaei quidem liberationem populi judaei ab assyrio per cladem, quam Sennacheribus accepit, hic quaerunt, & non sine specie provocant ad Es. X. 24-27. quos duces sequitur Grotius. Nos quidem non absumimus, vatem sic loqui, ut ad Gideonis & Sennacheribi tempora alludat. Neutiquam vero Esaias de liberatione corporali Judae a Sennacheribo agit, quia de populo galilaeo, prout hierosoly-

*conflictus confligentis cum strepitu, & vestimentam inquinatum caedibus erit in combustionem, cibus ignis, (i. e. imperium Immanuelis, de quo in antecedente ac consequente contextu agitur, regnum pacis erit, conf. Es. 11. 2-4.) (v. 5.) quia puer (Immanuel) natus est nobis (utrique domui Israel c. VIII. 14. 15. ita, ut terra Zabulon & Naphthali, quamquam extus prae aliis adfecta, de spiritualibus Messiae beneficiis una cum Juda, & quidem eximie laetatura sit v. l. f.) filius datus est nobis (in commune commodum, adeoque eorum nemine excepto, qui aliquando suapte culpa offenduntur, occaecabuntur & peribunt c. VIII. 14. f. filius autem iste dabitur nobis) cujus (licet nondum nati) principatus super humerum ejus fuit (eritque, solo quippe nutu suo hostes populi, speciatim Assyrios cohibiturus c. VIII, 10. terram quidem Zabulon & Naphthali mox affligi passurus 1 Reg. XV. 29. sed eandem etiam deinceps recreaturus c. IX. 2.) vocabitur autem (post natiuitatem suam, agnoscereturque) admirabilis, consiliarius, Deus fortis, pater aeternitatis & princeps pacis, ita, ut amplitudini principatus (non inter judam tantum atque israelem, sed inter omnes etiam orbis terrarum gentes) & paci nullus finis futurus sit super throno Davidis (Pl. XLV. 7.) & in regno ejus (2 Sam. VII. 16.) quod (ceu aeternum Davidi l. c. promissum post natiuitatem demum Immanuelis) adaptabitur & confirmabitur per
justi-*

rosolymitanis opponitur, deque tempore nati Messiae c. VIII. IX. aperte loquitur. Accedit consuetudo prophetarum, qui imagines beneficiorum Messianorum ab analogis factis corporalibus desumunt, e. g. Jer. XXXIII. 6. ubi dicitur: tempore germinis Davidis servabitur Juda. Ast cum Juda jam ante saepius servatus esset; non potest alius verborum sensus esse, quam hic: tunc inprimis, & spiritua-liter quidem servabitur populus. Consentit ejusmodi hermeneuticae Zacharias in oda Θεοπνευστου sua Luc. I, 70. 71.

justitiam. Id ipsum zelus Domini exercituum (impleturi promissionem Davidi 2 Sam. VII. factam non obstante lapsu & occaecatione utriusque domus Iſrael hierosolymitanorumque civium c. VIII. 14. 15.) suo tempore certissime efficiet.

Itaque cum antecedens contextus sic comparatus sit, ut futuram nativitatem Immanuelis c. VII. 14. defensionem Judae contra assyrios per Immanuelem nondum natum, cum juda tamen suo nihilominus praesentem c. VIII. 10. & utramque domum Iſrael spiritualium nascendi Immanuelis beneficiorum participem c. IX. 1-5. sistat; verba vatis v. 5. & *principatus ejus super humerum ejus fuit, accipimus de principatu Messiae, quem ille ante nativitatem suam gessit.* Etenim si puer & filius ille nemo alius, quam Immanuel est c. VIII. 14. & c. VIII. 8. 10. commemoratus, (id autem contextus docuit); principatus sane pueri & filii hujus c. IX. 5. sine additamento ullo positus non alium designat principatum, quam qui c. VIII. 8. 10. recensetur, i. e. eum, quem Immanuel ante nativitatem suam habebat. Accedit, quod principatus iste v. 5. aperte distinguatur ab *amplificando* principatu Immanuelis nati v. 6. Imo non distinguitur tantum principatus v. 5. a principatu v. 6. sed hic quoque illi opponi videtur, quem admodum pax sine fine futura, quae ad amplificandum Immanuelis principatum pertinet v. 6. sine dubio opposita est turbulento judaeorum statui tempore Esaiæ & ante natum immanuelem. Tacemus, quod nemo, quem sciamus, interpretum (stante hypothese vulgari, quasi principatus ille super humerum sit principatus Messiae jam nati) aptam rationem ullam reddiderit, quare vates tot nomina filii v. 5. medio sermone suo de principatu ejusdem v. 5 & 6. interferuerit. Ingeniose quidem hic aliqua in medium adferri solent, sed magis nobis placet b. Schnepfius, qui ab istis omnibus abstinens, ad verba: & *principatus ejus fuit super humerum*

merum ejus, sic scribit: *de eo postea, cum de regno agendum erit.* Tacemus quoque, conjunctionem principatus ante & post nativitatem Messiae in hoc oraculo piis judaeis sequentium temporum magno solatio esse potuisse, siquidem principatus, qui incrementum suum expectat, premi quidem, non opprimi potest.

Haecenus illa! Transimus ad principatum filii Immanuelis post nativitatem suam, quem vates v. 6. subjungit. Hunc quia omnes sani interpretes celebrare solent, nos non nisi ex hypothesei nostra de antecedente v. 5. principatu Messiae nondum nati Comma 6. paucis illustrabimus. Pone igitur, quod principatus Messiae nondum nati v. 5. praemissus sit; annon pii judaei, cum Esaia & post eum viventes, per hujus ipsius non durationem tantum, sed amplificationem etiam promissam, omnia nascituri Immanuelis nomina, quae v. 6. extant, quaeque realia esse, i. e. majestatem personae atque muneris Messiae denotare, nemo facile dubitat, rectius perspexerint? Sciebant quippe jam antea, angelum Domini, principem populi sui Jud. Xlll. 18. seipsum appellasse *אֱלֹהִים*, admirabilem. At nunc ex Esaia audientes, Immanuelem talem fore, quia puer & simul Deus fortis foret, eumque ceu admirabilem habiturum esse principatum amplissimum & pacem sine fine; sine dubio per principatum Messiae nati ex ejusmodi causa amplificandum ad augustiores de indole regni Messiani conceptus deduci sunt. Judaei quidem a Micha c. IV. 8. 9. instruebantur, non nimis dolendum esse propter jacturam regis & consiliariorum principum, quasi nullus amplius, nec praestantior rex & consiliarius illis foret. At iidem ab Esaia edocti, Immanuelem *θεῖον ἄνθρωπον* fore principem consiliarium, acutius procul dubio viderunt: cujus rei vestigium nobis forte superest in ipsa versione graeca, quae *ὑπὲρ ἀγγέλων μεγάλης βουλῆς* reddidit. Judaei quidem cum

Esaia viuentes principem suum Immanuel pro Deo forti habuerunt *Es. X. 21*; at nunc cognoscentes, eundem post incarnationem suam & propter amplificandum principatum pacis aeternae suum se exhibiturum esse Deum fortem, non potuerunt non ad altiora ascendere, sc. ad promissas Messiae victorias contra inimicum generis humani *Pf. VIII. 3.* tyrannum illum & gigantem *Es. XLIX. 24.* coll. *Es. XI. 2. XL. 10. Pf. XLV. 4.* itemque *Luc. I. 70. 71.* Neque minus pii iudaei principem populi sui Immanuel audientes fore post natiuitatem suam patrem aeternitatis & principem pacis, clarius perspexerunt, quae dudum David in psalmis & *Hoseas c. XIII. 14.* de aeterno & spirituali regno Messiae commemorauerant. Quidni etiam iidem ab hoc tempore longe certissimi redditi sint, thronum semini Davidis *2 Sam. VII. 16.* promissum naturae fore diversissimae a throno Davidis & successorum, cum non hic, sed amplificandus Immanuel nascendi principatus, isque cum pace aeterna coniungendus ab ipso Esaia ceu perfectum demum oraculi illius *2 Sam. VII.* obuii implementum respiceretur?

Accipite, Cives optimi, quae de principatu Messiae, & nondum nati & jam tum nati hoc unice consilio haecenus disputauimus, ut Vos calefaceremus ad anniversariam, quae instat, natalium Jesu Christi memoriam, eo maiori cum reuerentia & pietate celebrandam. Utinam non essent inter christiani nominis homines, qui forte de imperio turcico aut persico libentius, quam de Christi ad Patris dextram sedentis principatu cogitant, quasi hic ad se non pertineat. Utinam non essent, qui dies festos nostros ita eximios non habent, ut a consuetis peccatis suis ferientur. Inter vos autem, Cives, ne deprehendantur ejusmodi ingrata pectora, quantum in nobis est, providere volumus. Cum enim causa memoriae natalium Christi tam irreuerenter habitae, post dravi-

pravitatem voluntatis humanae consuetudine peccandi obduratae, in mera ignorantia inſit; noſtra intereſſe putavimus, dignitatem ſacrorum natalitiorum ex majeſtate nati Servatoris illuſtrare.

Profecto enim principatum, quem Meſſias ante nati-
tatem ſuam inter iſraelem geſſit, non fuiſſe imaginarium, ex-
periebantur poſt majores ſuos judaei tempore Eſaiæ viven-
tes, qui fiduciam in Immanuele nondum nato, quam incul-
caverat Eſaias c. VIII. 10. non fruſtra collocarunt. Furor e-
nim ſyrorum & Ephraimitarum (Eſ. VIII. 7.) per Aſſyrium
tempetive cohibebatur. Cum autem Aſſyrius terram Imma-
nuelis pariter invaderet (Eſ. VIII. 8.); Sennacheribus terribi-
lem cladem accipiebat, quam non niſi a divina manu profe-
ctam eſſe, perviderunt ipſi caeci pagani, quod apparet vel ex
ipſa Herodoti deſcriptione, quantumvis mutilata, in capite
tamen cauſae ſacris ſcriptoribus ad ſtuporem uſque conſen-
tiente. Aſt haec ipſa clades, teſte Eſaiæ c. VIII. 10. ab Imma-
nuele nondum nato immiſſa eſt. Meſſiae quoque nondum
nati principatui tribuenda eſt *una illa longa ſeries* imperiorum
conquaffandorum, quam Haggæus c. II. 5.6. eo *conſilio* prae-
dicebat, ut judaeis conſtaret, cultum divinum cum Templo
nulla inimicarum gentium vi prius abrumpendum eſſe, quam
ipſa inimici populi evangelium pacis, quod Sione egreſſurum
erat, quaerendi initium facerent. Verum enim vero ſenſum
literalem Haggæani oraculi, eventumque ejusdem illuſtriſſi-
mum hoc loco perfequi non licet. Efficaciam denique prin-
cipatus Meſſiae nondum nati teſtantur vaticinationes Danie-
lis de Michaele, angelorum & populi judaici principe c. X.
XII. itemque viſiones Zachariae (de angelo Domini, res po-
puli ſui curaturo c. I. hoſtesque populi cito punituro c. II.)
utraeque coram toto terrarum orbe eventum exactiſſimum
conſecutae.

Neque etiam utopicum aut putativum esse principatum pueri Immanuelis nati, teste Esaia, amplificandum, christianos in hunc usque diem docuit experientia. Christum quidem in coelos adscendentem soli conspexerunt Apostoli, testes quidem omni exceptione majores, quibuscum etiam testatus est Deus signis, prodigiisque Hebr. II. Interim efficacia principatus Christi ad dextram divinam eVecti non solis innotuit Apostolis, sed toti simul orbi per publicam multorum seculorum experientiam exposita est. Oppositus quidem Satanae principatus in mundo nondum desit Eph. II. licet caput ejus dudum contritum sit; nihilominus tamen principatus Messiae, medios inter hostes suos regnaturi Pf. CX. i. prout cecinit Esaia, vere amplificatus est. Neque enim casu aut naturali via regnum Christi in orbe propagatum & conservatum esse, praeter rem ipsam, antegressae de modo hujus negotii vaticinationes extra omnem dubitationis aleam ponunt. Ipse quidem Servator jam ante mortem dixerat Joh. XII. 37. se post exaltationem suam universos ad se tracturum esse: praeconiumque de regno suo in toto terrarum orbe plenarii excidii judaici proximum signum fore Matth. XXIV. 14; sed postquam Agnus in throno sedens Johanni suo penitissimum amplificandi regni sui modum ex. gr. Apoc. VI. sub emblematis luculentissimis depinxit, eventumque eorum omnium historia imperii romani & ecclesiae christianae ad stuporem usque demonstravit; *evidentia non certe unius, sed plurimum seculorum publica* (eaque, si ultra Apoc. VI. progredimur, cum seculis sequentibus aucta, & ad nostram usque aetatem durante) perspicimus, non casu, sed per omnipotentiam Agni in throno sedentis illa omnia contigisse. Non metuimus hic obscuritatem Apocalypseos, mox vere, mox falso propugnata. Nihil, Cives, quicquam a vobis postulamus, quam ut visa beatissimi Apostoli nobiscum consideretis, significatum ima-

imaginum apocalypticarum ex ipso constanti priscorum vatum usu investigetis, & historiam imperii romani ecclesiaeque christianae inde a tempore editae apocalypseos confertis. Quae omnia cum plane non debeant ab arbitrio nostro; interpretationem istis unice nixam laude firmitatis debita non privabunt.

Videt autem Apostolus Apoc. VI. primo loco *Equum album*, cujus sessor arcum in manu tenens, coronam accipit, & quia veteranus miles erat, in bellum abit, ut plures victorias reportet v. 2. Deinde videt *equum rufum*, cujus equiti potestas dabatur, pacem de terra auferendi, hominibus se invicem trucidaturis v. 4. Tum conspicit *equum atrum*, cujus eques libram manu tenet ad significandam annonae caritatem v. 5. 6. Praeterea *equum pallidum* cernit, cujus eques vocabatur mors, sequente sepulcro, atque cui potestas dabatur in quartam terrae partem, occidendi gladio, fame, peste ferisque animantibus v. 8. Porro videt *animas trucidatorum propter verbum Dei & confessionem ejus*, hasque v. 9. sub altari clamantes audit: quousque Domine sancte & verax non vindicas sanguinem nostrum in terrae incolis? audit quoque responsionem hanc v. 10, 11. quod adhuc plures fratrum, non per diu tamen, interficiendi sint. Denique observat *Magnum terrae motum, solem obscuratum, lunam coloris sanguinei, stellas de coelo cadentes, coelum voluminis instar convolutum & transiens, montes ac insulas loco suo motas v. 13. 14. regesque terrae, magnates, divites, chiliarchas, potentes, servos atque libertos in speluncas montium vasto hiatu immanes se abscondentes, in clamantesque: cadite, o montes, desuper, ne adducamur coram sedente in throno, sentiamusque iram agni, quoniam advenit dies magnus irae ipsius, quam sustinere nequimus.*

Historia contra imperii romani & christianorum sub idolatria illius gementium inde ab illo tempore, quo Johanni
apo-

apocalypsis obtigit, fislit nobis α.) *Trajanum*,* qui primus imperii romani fines per innumerabiles victorias suas longe lateque extendit, bella in locis maxime diffitis gerens, regniqve tandem potitus Parthici, utpote qvam triumphalem coronam Crassus, M. Antonius & Augustus frustra quaesiverant. Quemadmodum enim imperium Parthicum solum usque ad Trajani tempora impediverat, qvo minus romani orbi terrarum imperarent; ita Trajauus post subjugatos Parthos totius orientis victor erat. Trajanus quidem jam antea Germanos, Dacios & Arabas devicerat, sed post domituram Parthorum in Persiam & Indiam tam feliciter penetrabat, ut senatus romanus prohiberet, quo minus quis victorias Trajani, titulos earum, gentesque ab eo subjugum missas dinumeraret. Nolite autem, cives, mirari, qvod Trajanus in apocalypsi Johannea locum occupet. Etenim per tot Trajani bella non modo prophetia Davidis c. VII. 23. luculentissime implebatur, natioqve judaica extra palaestinam degens & evangelio obstrepens severe puniebatur, sed propagatio etiam religionis christianae inter remotissimas orientis gentes longe nunc facilius reddebatur. Per commercium enim romanorum inde a Trajani tempore cum toto oriente liberam janua totius orientis successoribus apostolorum aperiebatur.

β.) *Adrianum*. Sub hujus imperio mutuae judaeorum & gentilium, Christo adversantium clades (quorum initium jam ad ultima Trajani tempora spectat) acciderunt. Sicut enim jam tum sub Trajano CCCXX. millia judaeorum in Aegypto & Cypro rebellantium, quod ex Dione Xiphilinus refert, cru-

* Miramur, doctissimum anglum LEWMANNVM, in reliqvis hujus cupitis VI. emblematis Abbadaeo in Triumpho providentiae & religionis prorsus consentientem, Trajanum praetervidisse.

crudeliter interficiebantur; * ita sub Adriano ab una parte tota gens judaica per Barcochabum suum decepta contra imperium romanorum insurgens, inauditae crudelitatis ferrum romanorum experta est, ab altera vero parte mille civitates, & munitissima inter haec loca vicissim a judaeis devastata, & supra DLXXX millia hostium ab iisdem occisa sunt, Xiphilino iterum ex Dione teste. Quae mutua hostium Christi strages, poenaque in persecutores ecclesiae immissa certe major fuit, quam vexatio, cui christianorum coetus permissu regis sui tunc temporis subiciebatur.

γ.) *Antoninum* ejusque familiam. Cum hic pro superstitione sua christianos pariter generatim persequeretur; dura fames & annonae difficultas non totam tantum Africam, illud Italiae granarium afflixit, (*Terull.* ad scapulam c. III.) sed ipsam etiam Italiam Romamque, uti *Aurelius Victor* & romanorum plures memoriae prodiderunt. *Hoc scias esse praeditum*, scribit *Cyprianus* in apologia ad Demetrianum, qui culpam illius calamitatis in christianos devolvebat.

δ.) *Maximinum*, *Decium*, *Gallum*. *Volusianum* & *Valerianum*, truculentos illos christianorum carnifices. Eodem autem tempore imperium romanum gladio, fame ac insuper peste plectebatur. Gladius quippe, externa & intestina bella, (quibus imperatores non facile sicca morte ad generum ceteris descendebant,) ac fames in hostes ecclesiae dudum faevierat, sed nunc etiam accedebat pestis, unde bellum ac fames Scriptoribus hujus aevi plaga horum temporum audit. Quin ex *Zonara* constat, pestem aliquam ex Aethiopia ortam omnes Romae provincias penetrasse, perque integros XV. annos devastasse. Quae pestis, teste *Zonara*, sub regno *Galli* & *Volusiani* circa A. C. CCLI. faevit: de qua *Zosimus*,
etfi

* Vid. *Eusebius* Hist. eccl. l. 4. c. 2. qui plures judaeorum lanienas per
C
romanos refert.

etsi non christianus scriptor, testatur, nunquam antea tantam hominum stragem fuisse: utriusque vero fidem roborat *Eutropius*: sola, inquit, pestilentia, & morbis atque aegriitudinibus notus [Galli & Volufiani] principatus fuit.

ε.) *Periodum martyrum famosissimam cum mox secutis ecclesiae halcedoniis.* Diocletianus quippe inprimis, circa A. C. CCLXXXIV. imperium adiens, ultimae, sed tam violentae christianorum persecutionis auctor erat, ut *Eusebius* atque *Lactantius*, oculati furoris tanti testes varietatem tormentorum prorsus incredibilem narrent. Sed cum imperatores superstitionem, quam vocabant, christianam penitus deletam, Deorumque cultum satis vindicatum esse crederent, iustissime decipiebantur, per rabiem illam suam interitum idololatriae accelerantes.

ζ.) *Catastrophen totius imperii romani idololatrici, persecutionem Diocletiani insequentem, manumque divinam hostes ecclesiae enecantem.* Neque enim tantum Diocletianus & Maximianus per Galerium cogebantur, ut fasces imperii deponerent, sed ipse etiam Galerius inter acutissimos cruciatus salutis suae desperans, publicum mandatum de persecutione christianorum finienda dabat, precesque illorum pro se postulabat, apud *Lactantium* de mort. persec. c. 34. Constantinus contra christianis favens, Maxentium prosternebat, & post hanc victoriam, a qua totum occidentis imperium pendeat, publicum Christo cultum exhiberi permittebat. Etsi autem Maximianus in oriente concessam christianis libertatem revocabat, Licinioque bellum inferebat; infeliciter tamen praeliatur, cumque mox novum praelium meditaretur, gravissimo morbo correptus, & usu oculorum privatus, ipse tandem profitebatur, se propter christianorum persecutionem puniri, apud *Lactantium* l. c. c. 49. Postquam autem Licinius, orientis imperator a Constantino bis devictus, captivus ductus, & pro-

pter

pter insidias vitae Constantini denuo structas occisus erat, universa Romae gentilis potestas cum hoc viro desinebat. Ab hoc autem tempore Constantinus impiam idololatriam extirpabat, christianamque religionem per universum imperium stabiliebat. Imperatores quippe gentiles imperio exuti misere perierant: totus cultus idololatricus una cum pontificibus & auguribus in christiani imperatoris manus incidebat: duces militiae praefectique civitatibus migrare passim jubebantur: totum imperium immutabatur, & tota idololatrarum cohors dissipabatur, ita, ut vel atrocissimi homines, Galerius & Maximinus, quo se verterent, nescirent, & *iram agni* totidem verbis agnoscerent.

Quotus autem quisque emblemata Apoc. VI. obvia, partim intellectu per se facillima, partim ex constanti praescorum vatum usu facile definienda cum modo descripta romani imperii & ecclesiae facie comparabit; is propter incredibilem utrinque concordiam non dubitabit, quin status ecclesiae inter romanos idololatratae christianae sub illis emblematis apte depingi & potuerit, & *vere praefiguratus* sit. Nisi enim hoc esset, convenientia illa mero casui tribui debebat, cujus tamen nulla prorsus hic adsunt vestigia. Vidit quippe Johannes emblemata, non tumultuaria & fortuita, sed unum post alterum sequens: nosque videmus eventa publica, quae non ipsis tantum emblematis apocalypticis accurate respondent, sed ordinem etiam illorum constanter referunt. Quae catena emblematum & eventorum fortuita esse nequit. Etenim non unum emblemata aut eventum, sed plura, & a se diversa hic occurrunt: & quaequam homines, proxime eventorum illorum architecti de emblematis apocalypticis, eorumque ordine nihil quicquam cognitum habuerunt; tamen tam varia & magna aliquot saeculorum eventa, convenientiam suam cum emblematis illis apocalypticis, & ordine

illorum exactissimam constanter servarunt. Ordo autem ejusmodi non est sine Deo ordinante, utpote qui solus futura contingentia praescit. Quo pacto autem per experientiam trium priorum seculorum publicam constat, oraculum Esaiae de amplificando Immanuelis nascituri principatu divinitus impletum esse. Hanc experientiam publicam siquis superciliosè spreverit; is suam ipsius conscientiam consulat, utrum sine pudore istud facere possit? Praetermittimus igitur plura principatus Jesu Christi documenta, quae aequè publicam succedentium seculorum experientiam habent, & agnum in throno sedentem a mundi & ecclesiae regimine excludi non posse demonstrant.

Vestrum igitur est, Cives carissimi, natalem aeterni principis nostri, cujus principatui omnes subjecti sumus, ita celebrare, ut pacem, propter quam natus est, quaeque in regno illius sine fine est, aut consequamini aut retineatis. Hunc enim filium, qui princeps pacis est, non osculari, certissima pernicietas est. Impii enim pacem non habent. Quicquid homo peccator fingat & refingat ad pravitatem suam dissimulandam excusandamque, id omne contra sententiam fori caelestis in sacro codice promulgatam, & interdum etiam contra propriae conscientiae testimonium pugnat. A cogitationibus enim accusantibus ne gentiles quidem immunes fuerunt, & sine expressa quadam promissione favoris divini homo dum vivit, peccator de salute sua certus esse nullo modo potest. Talis autem promissio est evangelium de filio Dei nobis dato natoque, cujus divinum originem vel sola omni scepticismo obviam ponens historia promissi & exhibitu Messiae dextre invicem collata evincit. Itaque nemo vestrum, Cives, per degenerem naturam consuetudinemque eo se abripi patiat, ut sine lege Domini nostri vivat, cum Christo post veram mentis ad Deum conversionem servire, summa demum, etiam academica, libertas sit. Impendite ergo instantes festos dies meditationi nati in salutem peccatricis hominum familiae Servatoris. Quantacumque enim aliarum scientiarum, quas quotidie tractatis, dignitas & usus sit; integer tamen earum ambitus cum evangelio comparari nequit. Nulla juris utriusque scientia ad consilium pacis divinae hominibus deferendae introspicendum perducit. Nullum naturae scrutinium, nullumque acumen mere humanum attingit ea, quae ad gratiam peccatori liberrime promissam pertinent. Nullaque dicendi vis facit, quod dulcedo pacis divinae, quam sentiunt per Christum iusti redditi, praestat, nimirum ut de Deo libenter cogitent, & ad obediendum illi in omnibus proclives & apti sint. Scr. in academia Georgia Augusta sub initium sacrorum natalitiorum anni MDCCXLVII.

Fd 5611

ULB Halle
002 715 18X

3

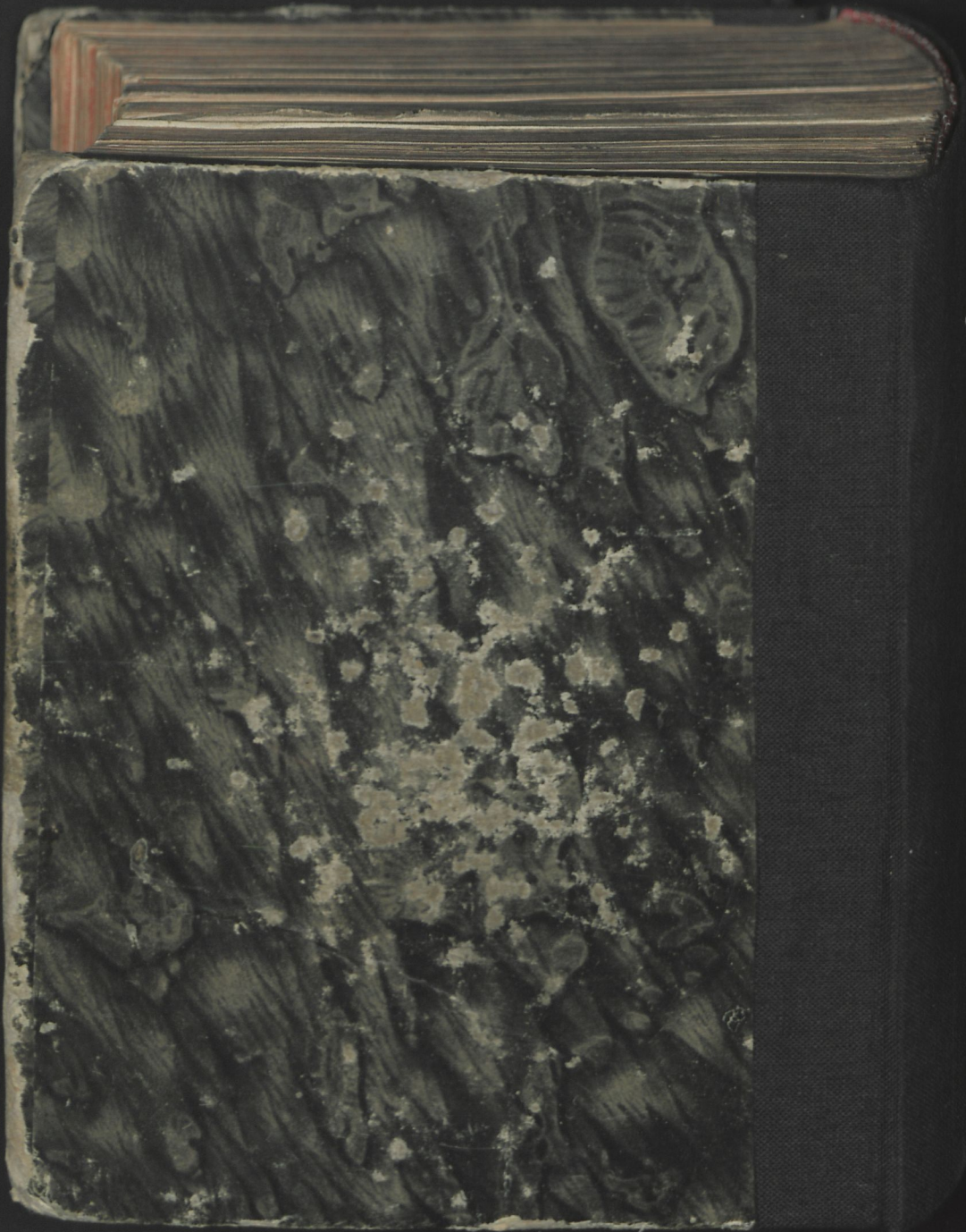

7730C

VD 17

NC

PRORECTOR, CANCELLARIVS

ATQVE

SENATVS ACADEMIAE GEORGIAE
AVGVSTAE

AD NATALEM

CHRISTI,

*Principatumque, quem ille ante & post nati-
tatem suam gessit Esa. IX, 5. 6.*

DIGNE CELEBRANDVM MEDITANDVMQVE

CIVES UNIVERSOS

INVITANT ET HORTANTVR.

aa.

GOTTINGAE

APVD. A. VANDENHOECK, ACAD. TYPOGR.

